گفت‌وگو

فائزه‌سادات یوسفی

تبیین و بررسی رسالت اجتماعی زنان در گفت‌وگوی «جوان» با دکتر انسیه خزعلی

مطالبه‌گری زنان باید به همه میدان‌ها گسترش یابد

محمدمهدی صافی| جوان

زنان در مقاطع حساس تاریخ اسلام، همواره نقشی فراتر از همراهی با جریان حق داشته‌اند؛ از دفاع حضرت فاطمه زهرا(س) از ولایت تا روشنگری و جهاد تبیینی حضرت زینب(س) پس از عاشورا. امروز نیز زنان می‌توانند با الگوگیری از این سیره، در میدان مقابله با جنگ شناختی، تقویت جبهه مقاومت و سازماندهی ظرفیت‌های مردمی پیشگام باشند و با تشکیل تشکل‌های محله‌محور، نقش مؤثرتری در تحولات اجتماعی و مطالبه‌گری از مسئولان ایفا کنند. بعثت بی‌بدیل مردم و حضور زینبی بانوان جامعه در عرصه رویارویی با دشمن که در بیانات رهبر انقلاب تجلی یافته با تکیه بر آگاهی، قیام بر حق و سازماندهی ظرفیت‌های موجود، نقشی فراتر از خانواده گرفته و به عامل مؤثری در بیداری، انسجام و حرکت جامعه در مسیر پیروزی در مقابل دشمن تبدیل شده است. انسیه خزعلی، معاون سابق امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری، در گفت‌وگو با روزنامه «جوان» ضمن تبیین این رسالت، به ابعاد مختلف نقش‌آفرینی زینبی زنان از جهاد تبیین و آمادگی دفاعی تا سازماندهی تشکل‌های مردمی پرداخته است. وی همچنین تشکیل تشکل‌های مردمی، تقویت بصیرت و مطالبه‌گری آگاهانه از مسئولان را از مهم‌ترین وظایف امروز زنان و جامعه انقلابی می‌داند. آنچه در پی می‌آید حاصل این گفت‌وگوست.

مفهوم بعثت و قیام و همچنین جهت و محور این حرکت را تشریح بفرمایید؟

حضرت امام خمینی(ره) در آغاز نهضت، پیش از قیام خرداد ۱۳۴۲، به آیه شریفه «إِنَّمَا أَعِظُكُم بِوَاحِدَةٍ أَن تَقُومُوا لِلَّهِ» استناد کردند، یعنی تنها یک توصیه دارم و آن قیام برای خداست. این آیه در واقع فرمان الهی است و نشان می‌دهد که پیروزی در گرو برخاستن و تلاش کردن با جهت‌گیری الهی است. آسیب جوامع در طول تاریخ نیز به همین دو مسئله بازمی‌گردد: یا مردم کم‌کاری می‌کنند یا با وجود تلاش فراوان از مسیر الهی منحرف می‌شوند، مانند کسانی که در جبهه معاویه تلاش کردند و امیرالمؤمنین(ع) را تنها گذاشتند. بنابراین هم قیام ضروری است و هم جهت و هدف آن باید الهی باشد.

بعثت نیز به معنای برانگیخته شدن و برخاستن از میان مردم است، چنانکه قرآن در سوره جمعه می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا». یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های این بعثت، تعلیم، تربیت و تزکیه انسان‌هاست، آموزشی که با هدف پاکسازی و رشد انسان‌ها و در مسیر الهی انجام شود. نکته مهم دیگر، محور وحدت در این حرکت است. وحدت باید براساس فرمان الهی و در مسیر ولایت باشد، خداوند در آیه اطاعت، پس از فرمان به اطاعت از خود، اطاعت از رسول و اولی‌الامر را مطرح می‌کند. بنابراین، وحدت حقیقی در امتداد رسالت، امامت و ولایت شکل می‌گیرد نه حول محورهایی که در تقابل با ولایت الهی هستند. در روایات نیز به بعثت و قیام مردمی از مشرق اشاره شده است. از جمله ابوخالد کابلی در روایتی در کتاب غیبت نعمانی، از قومی سخن می‌گوید که برای مطالبه حق قیام می‌کنند، اما به خواسته آنان پاسخ داده نمی‌شود. آنان دوباره برمی‌خیزند و سرانجام در مرحله سوم با قدرت و سلاح برای دستیابی به حق خود مبارزه می‌کنند و پیروز می‌شوند. این روایت را می‌توان در تبیین حرکت انقلابی مردم ایران و پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن مورد توجه قرار داد. در کتاب بشارة‌المصطفی نیز روایتی از پیامبر اکرم(ص) نقل شده که به ویژگی‌های معنوی این قیام و یاران آن اشاره دارد. در این روایت، از آنان به‌عنوان شیعیان آخرالزمانی امیرالمؤمنین(ع) و «جان‌فشانان عاشق روح‌الله» یاد شده است، تعبیری که با مفهوم «جان‌فدا» که امروز برای ما آرمانی ارزشمند است، تناسب دارد.

براساس این روایات، می‌توان حرکت امام راحل، امام شاهد و امام حاضر را در امتداد یک قیام واحد و در مسیر تحقق وعده الهی دانست.

حضرت امام خمینی(ره) برای این حرکت سه مرحله ترسیم کردند؛ نخست، پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، دوم، بیداری اسلامی در منطقه و کشورهای اسلامی که امروز جلوه‌های آن را در جبهه مقاومت و ملت‌های یمن، لبنان و عراق مشاهده می‌کنیم و سوم، بیداری جهانی و گسترش عدالت‌خواهی و ظلم‌ستیزی در میان ملت‌های جهان از جمله کشورهای اروپایی و امریکا. از نگاه ایشان، این مرحله سوم در نهایت به زمینه‌سازی برای ظهور منتهی می‌شود. در این مسیر، انقلاب اسلامی دستاوردهای مهمی داشته است. ایران از یک قدرت منطقه‌ای به بازیگری اثرگذار در سطح جهانی تبدیل شده و به پشتوانه ایمان، تقوا و روحیه انقلابی مردم و رهبری، جایگاه تعیین‌کننده‌ای در معادلات جهانی پیدا کرده است.

دستاورد دیگر، شکل‌گیری نظم جدید امنیتی در منطقه است، به‌ویژه با نقش‌آفرینی ایران در مدیریت تنگه هرمز. امروز تحولات منطقه و حتی معادلات جهانی تحت تأثیر این قدرت و اقتدار قرار گرفته‌اند. هجمه امریکا و رژیم‌صهیونیستی نیز نتوانسته اراده و ایستادگی این ملت را متزلزل کند. امروز فشارهای اقتصادی و پیامدهای تحولات منطقه، بسیاری از مردم جهان را تحت تأثیر قرار داده است. تأکید من این است که نباید این وضعیت را به‌عنوان «جنگ ایران» معرفی کرد، بلکه باید روشن شود که تقابل امریکا و رژیم‌صهیونیستی با ایران عامل اصلی شکل‌گیری این بحران‌هاست. مردم جهان نیز باید نسبت به پیامدهای حضور و مداخله این دو قدرت در منطقه مطالبه‌گر باشند.

در این میان، اقتدار ایران و جایگاه آن در منطقه و جهان، موجب افزایش سرمایه اجتماعی کشور شده است. امروز بسیاری از افرادی که پیش‌تر تحت تأثیر تبلیغات و شایعات، نگاه منفی به ایران و انقلاب اسلامی داشتند، با نگاه متفاوتی به ایران می‌نگرند و آن را نماد مقاومت و ایستادگی می‌دانند.

حتی تحلیل‌هایی درباره اشتباه محاسباتی غرب مطرح شده است، از جمله اینکه تصور می‌شد حمله امریکا و اسرائیل موجب تضعیف انسجام اجتماعی ایران شود، اما برخلاف این انتظار، همبستگی و حضور مردم افزایش یافت. پویش «جان‌فدا» نیز از نشانه‌های این مشارکت مردمی معرفی می‌شود. بنا بر آمار مطرح‌شده در این مصاحبه، شمار ثبت‌نام‌کنندگان به حدود ۳۵ میلیون نفر رسیده که ۳۲ میلیون نفر آنان بالای ۱۸ سال هستند. همچنین از آمادگی ۵۰۰ هزار نفر برای شرکت در دوره‌های آموزش نظامی در پی یک فراخوان سخن گفته شده است. براساس مواضع اعلام‌شده از سوی مقام معظم رهبری، تنگه هرمز یک سرمایه راهبردی و غیرقابل معامله برای ایران است. همچنین درباره توانمندی‌های هسته‌ای و موشکی کشور، مذاکره‌ای که به تضعیف اقتدار ملی منجر شود، پذیرفتنی نیست، زیرا از نگاه ما، هدف دشمن تضعیف ایران و تبدیل آن به کشوری بی‌ثبات است. آینده خلیج‌فارس نیز در این نگاه، بدون حضور و مداخله امریکا ترسیم می‌شود. مدیریت تنگه هرمز و تصمیم‌گیری درباره شرایط تردد در آن، بخشی از اقتدار و مسئولیت راهبردی ایران و زمینه‌ساز شکل‌گیری نظم جدید منطقه‌ای است.

نقش زنان در بعثت مردمی و جهاد تبیین را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

در موضوع حضور زنان در این بعثت مردمی، باید به نقش پیشگامانه بانوان ایرانی اشاره کرد، زنانی که در عرصه جهاد تبیین و مقاومت، پشت خطوط جنگ سخت، نقش‌آفرینی می‌کنند. برای تبیین این جایگاه، می‌توان از تحلیل تاریخی مقام معظم رهبری درباره حضور زنان در سه مقطع بعثت، غدیر و عاشورا بهره گرفت.

در تبیین جایگاه زن، یکی از نکات قابل تأمل، جایگاه حضرت فاطمه زهرا(س) در روایت معروف «فاطمه و ابوها و بعلها و بنوها»ست. در این تعبیر، حضرت زهرا(س) در مرکز این مجموعه مقدس قرار می‌گیرند، گویی پیوند نبوت و امامت با وجود ایشان معنا پیدا می‌کند. این جایگاه نشان‌دهنده نقش محوری زن در تاریخ حرکت‌های الهی و اسلامی است. یکی از برجسته‌ترین نمونه‌های این نقش‌آفرینی را در واقعه عاشورا و حرکت حضرت زینب(س) مشاهده می‌کنیم. پیام کربلا از غروب عاشورا آغاز شد، زمانی که حضرت زینب(س) با خطبه‌ها و روشنگری‌های خود، جهاد تبیین را آغاز کردند. ایشان با یادآوری انحرافی که از ماجرای سقیفه و تغییر مسیر امامت آغاز شده بود، تلاش کردند حقیقت واقعه کربلا را برای مردم روشن کنند.

این حرکت تنها به سخنرانی محدود نماند، زنان حاضر در سپاه دشمن نیز تحت تأثیر این روشنگری‌ها واکنش نشان دادند و در برابر جنایات رخ‌داده اعتراض کردند. به این ترتیب، حضرت زینب(س) با بصیرت‌افزایی، زمینه آگاهی و اعتراض اجتماعی را فراهم کردند. نمونه دیگر این نقش‌آفرینی را در ماجرای سقیفه و دفاع حضرت فاطمه زهرا(س) از ولایت امیرالمؤمنین(ع) می‌بینیم. با وجود حضور یاران امام علی(ع)، حضرت زهرا(س) به‌عنوان نخستین مدافع برجسته ولایت، پرچم دفاع از امامت را برافراشتند و بلافاصله پس از مشاهده انحراف و تحریف، برای تبیین حقیقت و دفاع از حق وارد میدان شدند. این دو نمونه تاریخی نشان می‌دهد که زنان در بزنگاه‌های مهم تاریخ اسلام، صرفاً همراه حرکت‌های الهی نبوده‌اند، بلکه در بسیاری از مواقع، پیشگام دفاع از حقیقت، امامت و آگاهی‌بخشی به جامعه بوده‌اند، الگویی که امروز نیز در نقش‌آفرینی زنان در جهاد تبیین و مقاومت قابل مشاهده است. در پیام اخیر مقام معظم رهبری به مناسبت میلاد حضرت زینب کبری(س)، خطاب به مردم و زنان انقلابی، حرکت زینبی زنان ایران اسلامی مورد تأکید قرار گرفت، حرکتی که در آن حضور و پیشگامی زنان حتی از مردان نیز فراتر رفته است. ایشان بانوان زینبی ایران را پیشگامان جهاد تبیین و مقاومت در پشت خطوط جنگ سخت معرفی کردند، همان رسالتی که حضرت زینب(س) از غروب عاشورا آغاز کردند؛ نخست، تبیین حقیقت و روشنگری و دوم، مقاومت در برابر جنگ نرم و جنگ شناختی.

نکته مهم این است که اکنون نوبت نقش‌آفرینی ما در این عرصه‌هاست. مردم ایران به‌ویژه زنان در میدان‌های انقلاب، فعالیت‌های اجتماعی و خدماتی و مقابله با دشمن، با تلاش و حضور مستمر خود نقش‌آفرینی می‌کنند. با این حال، برخی جریان‌های غرب‌گرا و عوامل داخلی آنان، این افراد را با برچسب‌هایی مانند تندرو، افراطی و رادیکال مورد هجمه قرار می‌دهند، در حالی که مقام معظم رهبری از این نیروها به‌عنوان «پیشروان بصیرت» یاد کرده‌اند و وجود و نقدشان را برای کشور غنیمت دانسته‌اند.

امروز شاهد حضور گسترده مردم در عرصه‌های مختلف هستیم، افرادی که گاه صبح در مراسم تشییع شهدا، ظهر در برنامه‌های اجتماعی و نماز جمعه و شب‌ها در میادین شهر حضور دارند. در برخی اجتماعات، حتی تا دوسوم جمعیت را بانوان تشکیل می‌دهند. پرسش این است که سرچشمه این حضور و استقامت چیست؟

برای پاسخ باید به آموزه‌های دینی و نهج‌البلاغه رجوع کنیم. قرآن کریم خشوع را از ویژگی‌های اهل ایمان می‌داند و دستیابی به آن نیازمند تفکر، تدبر، مطالعه، همنشینی با استادان عالم و عامل و آموختن مستمر است. این مسیر موجب تقویت بصیرت، افزایش استقامت و صبر و بالا رفتن قدرت تحمل در برابر دشواری‌ها می‌شود.

در روایات مربوط به آخرالزمان نیز از زنانی سخن گفته شده که در شمار یاران خاص امام‌زمان (عج) قرار می‌گیرند، زنانی فعال، پرتلاش و ولایتمدار که در دفاع از حق از همه توان خود استفاده می‌کنند. از جمله این الگوها می‌توان به مشاطه همسر فرعون اشاره کرد که تا آخرین لحظه در دفاع از ایمان و ولایت ایستادگی کرد. همچنین نسیبه، بانوی فداکاری که در یکی از روزهای سخت نبرد، هنگامی که برخی مردان میدان را ترک کردند، در کنار پیامبر (ص) ایستاد و از ایشان دفاع کرد. او در این راه زخم‌های متعددی برداشت و سال‌ها بعد آثار جراحت‌هایش را به‌عنوان نشانه افتخار دفاع از پیامبر به دیگران نشان می‌داد.

چرا ورود بانوان به عرصه دفاعی ضرورت دارد؟

از همین منظر باید به برخی انتقادها درباره حضور زنان در عرصه‌های آموزش و آمادگی نظامی پاسخ داد. وقتی نمونه‌هایی مانند جنایات داعش و تجاوز به مردم سوریه و لبنان را پیش چشم داریم، نمی‌توان ضرورت آمادگی دفاعی زنان را نادیده گرفت. شهید سلیمانی با شکستن مرزها برای نجات زنان و مردان گرفتار، از جمله زنان ایزدی، نشان داد که دفاع از مظلومان چه اهمیت بزرگی دارد. بسیاری از این زنان آرزو داشتند در برابر دشمن از حمایت و امنیت برخوردار باشند.

اگر این زنان آموزش دیده و به امکانات دفاعی مجهز بودند، می‌توانستند در برابر تجاوز دشمن از خود دفاع کنند و گرفتار اسارت و خشونت نشوند. البته منظور، حضور زنان در جنگ‌های تهاجمی یا کشورگشایی نیست، بلکه سخن از حق و ضرورت دفاع در زمان حمله دشمن است. همانطور که مردان باید آموزش ببینند و برای دفاع از کشور آماده باشند، محروم کردن زنان از آموزش‌های دفاعی و وادار کردن آنان به انتظار برای نجات، در حالی که هیچ امکان دفاعی ندارند، نوعی تضییع حق آنان است.

در همین زمینه، «منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان» با ۱۴۸ حکم برگرفته از آیات و روایات، حقوق فردی، اجتماعی، سیاسی و حتی امنیتی و نظامی زنان را مورد توجه قرار داده است. بر این اساس، زنان نیز باید همواره از آموزش‌های لازم دفاعی برخوردار باشند تا در صورت تجاوز دشمن بتوانند از خود، خانواده، جامعه و کشور دفاع کنند، نه اینکه آموزش و آمادگی صرفاً به زمان وقوع جنگ محدود شود.

البته این آموزش‌ها باید با رعایت ملاحظات شرعی و اخلاقی و با حضور مربیان زن انجام شود. خوشبختانه بسیج و سپاه از ظرفیت و تجربه لازم در این زمینه برخوردارند و سال‌هاست برای چنین شرایطی برنامه‌ریزی کرده‌اند. فرماندهان توانمند زن در این مجموعه‌ها می‌توانند نقش مؤثری در آموزش و آماده‌سازی بانوان کشور داشته باشند. بنابراین، همانگونه که زنان ایران در جهاد تبیین، مقاومت و عرصه‌های اجتماعی پیشگام هستند، باید در زمینه آمادگی و توان دفاعی نیز فرصت و امکان لازم را داشته باشند تا در صورت تعرض دشمن، بتوانند از وطن، جامعه و امنیت خود دفاع کنند.

برای زنان در زمینه‌سازی ظهور چه نقشی قائل هستید؟

در دوره ظهور، زنان نیز چنان رشد علمی و معرفتی پیدا می‌کنند که می‌توانند الگویی برای سایر کشورها، از جمله عراق، لبنان، یمن و دیگر ملت‌های جهان ارائه دهند. این حرکت، بخشی از رسالت ایران اسلامی در زمینه‌سازی برای تحقق تمدن نوین اسلامی است، همان رسالتی که در روایات مربوط به سلمان و قوم سلمان در آخرالزمان به آن اشاره شده است. در این مسیر، زنان در عرصه تبیین و روشنگری نقش برجسته‌ای داشته‌اند. نمونه آن، حرکت مردم به‌ویژه بانوان در موضوع انتقام‌خواهی بود که در زمان مناسب، هم در ایران و هم در عراق پیام خود را به جهان منتقل کرد. نذرها و کمک‌های مردمی، از جمله اقدام بانویی که بیش از ۳۰۰ میلیون تومان برای تهیه و توزیع پرچم‌های قرمز جمع‌آوری کرد، نشان‌دهنده اخلاص، ایثار و آمادگی مردم برای فداکاری در راه خدا بود. موضوع انتقام و قصاص نیز باید به‌درستی تبیین شود. خداوند در قرآن می‌فرماید: «وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ». قصاص صرفاً برای آرامش خاطر نیست، بلکه ضامن حیات و بازدارندگی در جامعه است. پیام روشن آن این است که تجاوز و تعدی بدون پاسخ نخواهد ماند. البته این مطالبه باید در کنار سیاست‌های هوشمندانه برای عقب‌راندن دشمن، مقابله با تجاوزگری و دفاع از امنیت و استقلال منطقه دنبال شود. نباید در مذاکرات، جایگاه مطالبه‌گر و مظلوم مورد تعدی قرار گرفته را فراموش کنیم یا برای دریافت حقوق خود از موضع ضعف وارد شویم.

از سوی دیگر، حضور مردم و به‌ویژه زنان در میدان‌ها صرفاً یک حضور نمادین نیست، بلکه نوعی مطالبه‌گری است. این مطالبه‌گری نباید به خیابان و میدان محدود شود، جلسات خانگی بانوان، مساجد، هیئت‌ها، دانشگاه‌ها، احزاب و گروه‌های مردمی نیز بسترهای مهم شکل‌گیری و استمرار این حرکت هستند.

گروه‌های مردمی چه نقشی در جامعه دارند و چگونه باید سازماندهی و فعالیت کنند؟

امام خمینی(ره) در نخستین بیانیه خود در سال ۱۳۲۳، با استناد به آیه «أَن تَقُومُوا لِلَّهِ»، قیام برای خدا را راه اصلاح جامعه و مقابله با ظلم و طاغوت معرفی کردند. ایشان خودخواهی، دنیاطلبی و ترک قیام را عامل سلطه بیگانگان و انحطاط جوامع اسلامی دانسته و همگان را به کنار گذاشتن منافع شخصی فراخواندند. نکته مهم آنکه خطاب امام فراتر از جامعه مسلمانان، همه شرافتمندان، حق‌پرستان و وطن‌خواهان جهان را دربرمی‌گرفت، نگاهی که همسو با دعوت جهانی امام زمان(عج) می‌باشد. امام خمینی(ره) با مشاهده ایثار و وفاداری مردم ایران، آنان را حتی برتر از امت صدر اسلام دانستند و با رضایت از این همراهی و پایبندی با «دلی آرام و ضمیری شاد» از دنیا رفتند.

امروز نیز پس از امامین انقلاب و در پی حوادث ۱۸ و ۱۹ دی‌ماه، حضور مردم در ۲۲ دی و ۲۲ بهمن، بار دیگر جلوه‌ای از این تعهد و وفاداری را نشان داد. تعبیری که درباره این ملت به کار رفته، برخورداری از قوام عقلانیت و معنویت در کنار شجاعت و وقت‌شناسی است. همچنین در روزهای پایانی عمر رهبر شهید انقلاب تأکید شد که اگر حادثه‌ای رخ دهد، این ملت مبعوث، کار را به پایان خواهد رساند.

با این وصف، توهین و تحقیر چنین مردمی از سوی برخی جریان‌ه، بیش از هر چیز نشان‌دهنده ناآگاهی، ناتوانی و وابستگی خود آنان است. کسانی که با تکیه بر رسانه‌های بیگانه چون اینترنشنتال مدعی‌اند کسی به صداوسیما توجه نمی‌کند، حضور و همراهی مردم با رسانه ملی را در عرصه‌های مختلف، از انتخابات و مقابله با فتنه‌ها تا مناسبت‌های مذهبی و راهپیمایی اربعین، نادیده می‌گیرند، در حالی که بخش قابل توجهی از مردم همچنان اخبار و تحولات را از رسانه‌های داخلی دنبال می‌کنند.

درباره نیروهایی که به تعبیر برخی، افراطی، انقلابی، تندرو یا خوارج خوانده می‌شوند، باید به مفهوم خوارج و دو گونه مواجهه با مسئله قیام توجه کرد. نخست، جریانی که در برابر حق و ولی زمان می‌ایستد، به تحریف حقیقت دست می‌زند و زمینه انحراف و تسلط دشمن را فراهم می‌کند. امام نیز هشدار داده‌اند که تحریف بیانات ایشان می‌تواند زمینه تشدید تحریم‌ها و سلطه دشمن را فراهم سازد. این همان رویکردی است که در صدر اسلام در برابر امیرالمؤمنین(ع) قرار گرفت و به جنگ با آن حضرت انجامید.

گونه دوم، قیام در برابر حاکم ظالم است، همانگونه که امام‌حسین(ع) در برابر حکومت یزید ایستادند. در واقعه عاشورا، هنگامی که نصیحت‌ها، موعظه‌ها و خطبه‌های امام بی‌اثر ماند، قیام ایشان در برابر ظلم، از سوی دستگاه اموی خروج بر حاکم وقت معرفی شد، در حالی که حقیقت آن، ایستادگی در برابر ظلم و دفاع از حق بود. بنابراین، اگر منظور از خوارج کسانی باشند که در برابر ولی زمان می‌ایستند و به تحریف حقیقت و تضعیف جبهه حق می‌پردازند، چنین رویکردی محکوم است، اما ایستادگی در کنار ولی زمان و قیام در برابر امریکا، رژیم‌صهیونیستی و عوامل نفوذی، نه خروج از حق، بلکه امتداد همان مسیر مقابله با ظلم است. در این مسیر باید با روشنگری و هدایت، زمینه بازگشت افراد را فراهم کرد و در برابر جریان‌های مخرب و نفوذی نیز قاطعانه ایستاد.

و وظایف امروز ما؟

مسیر کنونی به برکت رهنمودهای مقام معظم رهبری و همراهی مردم، با شتاب به سوی قله در حرکت است. ایشان شاخص و الگوی حرکت ما هستند و وحدت جامعه نیز باید حول محور بیانات و رهنمودهای ایشان شکل بگیرد. رهبر حکیم و فرزانه حاضر، جنگ تحمیلی اول را تلاشی از سوی دشمن برای بازگرداندن ایران به دوران عقب‌ماندگی، ذلت، وابستگی و بدنامی توصیف کردند و در مقابل، از برخاستن نظام اسلامی با قدرت، آگاهی و صدایی رساتر سخن گفتند. به تعبیر ایشان، اگر جنگ تحمیلی اول زمینه برخاستن ایران را فراهم کرد، اینک قفنوس انقلاب در پی دو جنگ اخیر چنان اوج گرفته که سایه پروازش بر سرزمین‌های دشمن نیز افتاده است. این تحول تنها به ایران و جبهه مقاومت محدود نمانده و تأثیرات آن را می‌توان در شکل‌گیری جریان‌های عدالت‌خواهی در کشورهای غربی از جمله امریکا و فرانسه نیز مشاهده کرد.

در این میان، زنان وظایف مهمی بر عهده دارند. یکی از مهم‌ترین این وظایف، تشکیل ستادهای مردمی و ایجاد حلقه‌های ارتباطی با مردم است. رهبر شهید انقلاب در سال ۱۳۸۳ و در بیانات بعدی خود تأکید کردند اگرچه در ایجاد انقلاب و تشکیل نظام اسلامی موفق بوده‌ایم، اما در استفاده از ظرفیت حضور مردم و به ویژه بانوان در اداره جامعه و دولت اسلامی به اندازه کافی موفق عمل نکرده‌ایم. بر همین اساس، باید تشکیلات مردمی در محلات شکل بگیرد و کار گروه‌های مختلفی در حوزه‌های فرهنگی، علمی، آموزشی، پژوهشی، خدماتی و حل مشکلات مردم تشکیل شود. همچنین در شرایطی که احتمال فعالیت شبکه‌های نفوذ وجود دارد، ایجاد گروه‌های نظارتی برای شناسایی و بررسی مسائل امنیتی مناطق ضروری است.

زنان در این عرصه می‌توانند نقش مؤثری ایفا کنند. همانگونه که در تاریخ اسلام، زنان بزرگواری مانند مادران و نزدیکان ائمه در کنار امامان زمان خود مسئولیت‌های مهمی بر عهده داشتند، امروز نیز زنان باید در محلات و محیط‌های اجتماعی نسبت به مسائل فرهنگی، فکری و امنیتی هوشیار باشند و برای این منظور تشکیلات لازم را ایجاد کنند. در کنار ظرفیت سازمان تبلیغات، حوزه‌های علمیه و مساجد، جلسات خانگی که با ابتکار و مشارکت خود زنان برگزار می‌شود، فرصت مهمی برای این فعالیت‌هاست. این جلسات که معمولاً در قالب روضه‌های هفتگی و مناسبت‌های مذهبی شکل می‌گیرند، می‌توانند بستری برای تبادل نظر، آموزش مسائل دینی و فرهنگی و همچنین گفت‌وگو درباره موضوعات سیاسی و اجتماعی باشند. باید از این ظرفیت مردمی استفاده جدی‌تری کرد. اهمیت این جلسات تا جایی است که حتی مطالعات برخی جریان‌های خارجی و بین‌المللی در دهه‌های گذشته نشان داده بود که ارتباطات داوطلبانه زنان در جلسات خانگی، یکی از عوامل حفظ انسجام خانواده و جامعه در برابر فشارهای سیاسی، نظامی و امنیتی است. در طول سال‌های گذشته نیز جریان‌های مختلفی با گرایش‌های فکری و مذهبی متفاوت، از جمله گروه‌های چپ و راست، شیعه انگلیسی، وهابیت و بهائیت، برای ایجاد انحراف در جامعه فعالیت کرده‌اند، با این حال، پیوند مردم با روحانیت و پایبندی آنان به ولایت و امامت، از عوامل حفظ انسجام اجتماعی بوده است. یکی دیگر از وظایف مهم این تشکیلات، مطالبه‌گری از مسئولان است. این مطالبه‌گری باید ابتدا در جلسات خانگی و محافل مردمی به ویژه مرتبط با بانوان جهت‌دهی و سازماندهی شود و سپس در فضای مجازی با رویکردی دقیق، علمی، قانونی و مستمر دنبال شود. در این مسیر باید از منابع معتبر برای تحلیل مسائل استفاده کرد و از هرگونه تهمت، غیبت، دروغ و افترا پرهیز داشت. هدف آن است که مطالبات مردمی به شکلی مستند و گسترده به گوش مسئولان، به‌ویژه دستگاه‌های امنیتی و نظارتی برسد.

برای نمونه، در موضوع حجاب و بر اساس مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی، دستگاه‌های مسئول وظایفی در زمینه آگاهسازی مدیران نسبت به شبکه‌های نفوذ و شناسایی آسیب‌پذیری‌های فرهنگی و اعتقادی دارند. مردم باید از طریق مطالبه‌گری، دستگاه‌های امنیتی و ناظر را به انجام وظایف خود وادار کنند تا مدیران و مسئولان نسبت به ابعاد توطئه‌ها و آسیب‌های احتمالی آگاهی بیشتری پیدا کنند.

در این زمینه، مجلس شورای اسلامی و قوه قضائیه دو ظرفیت مهم نظارتی هستند. اصل ۹۰ قانون اساسی نیز امکان رسیدگی به شکایت مردم از طرز کار قوای سه‌گانه و سایر دستگاه‌های مسئول را فراهم کرده است. مردم می‌توانند از طریق سامانه برخط سازمان بازرسی کل کشور، شکایت‌ها و گزارش‌های خود را ثبت کرده و در نظارت بر عملکرد دستگاه‌ها در حوزه‌های مختلف مشارکت کنند. بنابراین، مطالبه‌گری از مجلس و قوه‌قضائیه برای نظارت بر عملکرد مسئولان و پیگیری کوتاهی‌ها در موضوعاتی مانند حجاب، فضای مجازی و جمعیت، باید به‌صورت جدی دنبال شود. با وجود تأکیدات مکرر رهبر شهید انقلاب بر این موضوعات، عملکرد برخی مسئولان و دستگاه‌ها با انتظارات مطرح‌شده فاصله داشته و این مسئله ضرورت نظارت و مطالبه‌گری را دوچندان می‌کند.

چگونه می‌توان در عین پایبندی به اصول، وحدت را حفظ کرد؟

ماجرای گوساله سامری در تاریخ ادیان، درس مهمی در این زمینه دارد. هنگامی که حضرت موسی(ع) برای مدتی از میان قوم خود غایب شدند، سامری زمینه گوساله‌پرستی را فراهم کرد و حضرت هارون(ع) نیز به دلیل بیم از ایجاد تفرقه در ابتدا با محدودیت‌هایی برای مقابله روبه‌رو شد، اما حضرت موسی(ع) پس از بازگشت، سکوت در برابر انحراف را به بهانه حفظ وحدت نپذیرفتند. بنابراین، وحدت به معنای چشم‌پوشی از اصول و سکوت در برابر انحراف نیست، بلکه وحدت واقعی باید حول محور رهبری و کلمه‌الله شکل بگیرد. این مسئله، به‌ویژه با توجه به تأکیدات رهبر معظم انقلاب درباره عبرت گرفتن از ماجرای سامری، برای امروز جامعه اهمیت دارد. در نهایت، زنان علاوه بر تبیین و روشنگری، باید در پشت صحنه جنگ نرم نیز نقش‌آفرینی کنند. این مسئولیت تنها به حوزه فرهنگی محدود نیست و عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی و حتی نظارتی را نیز در بر می‌گیرد. به‌ویژه در شرایط فشارهای شدید اقتصادی، مدیریت خانواده و حفظ آرامش و پایداری محیط خانه، مسئولیتی مهم بر عهده زنان است. استمرار زندگی خانوادگی، گرم ماندن کانون خانه و فراهم بودن نیازهای اعضای خانواده، با وجود فشارهای اقتصادی، بخشی از این نقش‌آفرینی است. این حضور و مسئولیت‌پذیری باید در همه عرصه‌ها، از مسائل فرهنگی و اجتماعی تا اقتصادی و امنیتی، ادامه پیدا کند. تشکیل و تقویت تشکیلات مردمی در محلات نیز می‌تواند زمینه مشارکت سازمان‌یافته‌تر زنان را فراهم کند تا در کنار یکدیگر، در مسیر حفظ و استمرار انقلاب و انتقال این پرچم به صاحب اصلی آن گام بردارند.

> **رهبر شهید انقلاب در سال ۱۳۸۳ و در بیانات بعدی خود تأکید کردند اگرچه در ایجاد انقلاب و تشکیل نظام اسلامی موفق بوده‌ایم، اما در استفاده از ظرفیت حضور مردم و به ویژه بانوان در اداره جامعه و دولت اسلامی به اندازه کافی موفق عمل نکرده‌ایم. بر همین اساس، باید تشکیلات مردمی در محلات شکل بگیرد و کار گروه‌های مختلفی در حوزه‌های فرهنگی، علمی، آموزشی، پژوهشی، خدماتی و حل مشکلات مردم تشکیل شود. همچنین در شرایطی که احتمال فعالیت شبکه‌های نفوذ وجود دارد، ایجاد گروه‌های نظارتی برای شناسایی و بررسی مسائل امنیتی مناطق ضروری است**

حمیدرضا نیک‌عهد| جوان